Nuže, zda čtenář nepostihuje již z těchto ukázek myšlenkových, vyňatých z úvodu knihy auktorovy a několika posledních jejích odstavců, že objevila se na našem literárním tržišti publikace vzácné hodnoty, takřka přeplněná spolehlivými daty konkretními, která svázána jsou organicky v řetězec souvislých výkladů a úvah, znamenitě nás poučují o předmětu nesmírně složitém, sice časovém, u nás však po většině svých stránek dosud neznámém? — A práce auktorovy vážíme si tím více, že všude psána jest s klidem, prostým vší stranickosti, ač netají se svými sympatiemi k takovým ideálním snahám, které probouzejí se bezděky v každém ušlechtilejším člověku vůbec a v nitru slovanském zvláště.

Jar Božek.

Denis E., La grande Serbie. (Bibliothèque d'histoire et de politique, Paris, Librairie Delagrave).

Denisova kniha o Velkosrbsku, rychle od r. 1917 za sebou již po deváté vydaná, vyšla jako I. svazek jeho „Bibliotéky historické a politické", jím nedávno založené. Z té příčiny Denis vykládá v předmluvě tohoto svazku, co mu bylo pobídkou, aby spisy toho oboru ve Francii jal se uveřejňovati. Má za to, že občané a zároveň voliči v tom svobodném státu příliš mnoho a příliš pohodlně spoléhali *jen na své ministry* jakožto ředitele zahraniční politiky a sami vyzouvali se z povinnosti své, starati se o podrobnější známost hmotné, intellektuelní a mravní moci, snah a tužeb jiných národů. Tato netečnost škodívala Francouzům často za války světové, tak že bývali některými událostmi nepříjemně překvapováni pro svou neznalost poměrů i v těch státech, které byly jejich spojenci. Jest nezbytno, aby francouzští občané voličové pilně sledovali příběhy veřejné a především *zahraničné*, nedůvěřujíce jen zprávám časopiseckým, často kusým, nesprávným a zmateným. Lepší orientací Francouzů o věcech mimofrancouzských chce sloužiti Denisova „Bibliotéka", důležitá ve chvíli, kdy mírové smlouvy zamýšlejí trvale upraviti situaci evropskou. Jest závažno věděti, jaké jsou aspirace a touhy rozličných národů, jak usmířiti nároky vespolek si odporující, které požadavky té oné vlády vyhovují skutečným potřebám států a neklamným přáním zástupců, o jaké zdroje jejich domácí hmotné a duchovní moci opírají se ty nároky, mnohdy snad spíše bouřlivé než vážné. K těmto rozmanitým otázkám dává odpověď pouze *známost historie* každého národa. Jeho tužby bývají tím neodbytnější, čím déle od dávných dob v duši mu dozrávaly. Jediné minulost nás řádně poučí o rázu a síle všech jeho nadějí, ukáže nám, v čem jsou přemrštěny, nespravedlivy aneb nebezpečny, v čem přiměřeny, oprávněny a přípustny; sice snad mnohý národ zmine si hráti úkol nenáležitý, neshodný s jeho nynějšími schopnostmi a silami.

Z národů evropských sympatie nejupřímnější hodni jsou předně *Srbové*, jejichžto historii přináší tedy I. svazek „Bibliotéky" nejdříve; jejich heroismus budil všude úžas světa, ale dlužno poznati, čím ještě vedle něho dopracovali se svých ohromných úspěchů. Nastává velká dělba Turecka na Balkáně a jinde. Francie nesmí se jí lekati, ani vzejdou-li

z ní některé pro ní nevýhody, nýbrž po přátelsku se chovati k novým státům, jejich vývoj sice bedlivě pozorovati, ale stále též býti toho pamětliva, aby si naklonila jejich lásku. A lásky té zasluhuje zvláště Velká Serbie, dosud tak věrně Francii oddaná.

Denisova publikace rýsuje pak čtenáři nejprve *geograficky* balkánskou vlast Srbů a zabývá se pak *dějí* toho národa, stručněji od nejstarší doby až do r. 1870, obšírněji však po tomto roku za úpadku dynastie Obrenovičů, a nejobšírněji pohnutými událostmi za Petra Karadorděviče; k zemím a historii Chorvatů a Slovinců přihlédá jen episodicky. Převahou *horské* panorama Serbie s ústřední planinou Šárskou, s průchody a svahy k Dunaji na sever, k Aegejskému moři na jih a k Adrii na západ, obráží se i v povaze jejích obyvatelů, otužilých to a zmužilých horalů. Národní jejich duši vytváří znenáhla politický i kulturní vliv Cařihradu i Říma, styk s blízkými divokými sousedy na Balkáně, dlouhověký zápas s Turky, za osvobozovacích bojů proti půlměsíci, zprva naděje v pomoc říše habsburské, a když jest zklamána, důvěřivost v silné, ochranné rámě pravoslavného Ruska. Odtud pak vzniká žárlivost Habsburků na tohoto soupeře, později též zlostné německo-maďarské útoky na Srbsko i v oboru národohospodářském, které přecházejí v zřejmou válku celní, a spojují se posléze se zbraněmi výbojné Germanie, tíhnoucí k Soluni a přes Cařihrad do Malé Asie. Tak dochází *k nesmiřitelnému* již zápasu *o existenci* mezi Srbskem, předvojem Slovanstva na Balkáně, a Rakousko-Uherskem, předvojem Německa za Viléma II. A ježto vítězství Německa navždy by zatarasilo Rusku cestu k Středozemnímu moři a hrozilo celému světu germanským despotismem, na výzvu Srbska přihlašují se k němu jako spojenci národové jiní, též neslovanští, kteří lekají se té pohromy, třeba snad ještě časově vzdálenější, a jako ono, jsou hotovi ceditи svou krev za čest, svobodu a právo. „Austria“ — dle důkazů v knize uváděných — rozněcovatelka nejhroznějšího krveprolévání za poslední války a pachatelka neslýchaných ukrutností proti Srbům — „delenda est!“, volá důrazně Denis, a na jejích troskách budiž po východních mezích Německa vybudován řetěz samostatných států slovanských jako předních stráží protigermanských, a nikoli snad jen jakási *federace* Čechů, Maďarů a rakouských Němců. Všaktě Maďaři za nedlouho znova by asi vešli v alianci s Rakušany ze společné nenávisti své k Slovanům a přidružili se k Německu; — stará nebezpečná hra opakovala by se pak podruhé. Rovněž nelze doporučovati opětnou snad *obnovu* dřívějšího Rakousko-Uherska pod žezlem Habsburků. Není asi ani blízko, ani docela jisto, že několik milionů nynějších německých Rakušanů přičlení se k Velkoněmecku, avšak nepochybno jest, že by čtyřicet milionů obnoveného snad Rakousko-Uherska stalo se zase posilou moci Hohenzollerů. —

Denisovo dílo, do něhož vloženy jsou také 2 mapky s titulem „Země Srbů a Chorvatů“ a „Srbsko r. 1913“, oplývá duchaplnými úvahami rázu politického, národohospodářského, kulturního a etického. Psáno jest slohem živým, dramaticky vzrušujícím, a na rozdíl od Kadle-

covy „Jugoslavie", klidněji stylisované, vetkává do svých řádků méně podrobných konkrétních dat, a to nejvíce diplomatických, ježto chce jen povšechněji orientovati rodáky *francouzské* a vábiti je pouze tím, co právě *jejich* zájem vzbuditi jest schopno. Naproti tomu auktorovi „Jugoslavie" tanula na mysli orientace *Čechoslováků*, jejichžto zájem o věc příbuzných s nimi Srbů již sám sebou vymáhá, aby byl úplněji ukojen četnějšími detaily. V obou publikacích namanuje se arci mnoho myšlenek shodných, a rovněž blahovolnost obou auktorů k věci jihoslovanské čtenář snadno z jejich knih vyciťuje. *Jar. Božek.*

Hejnic Otokar, Archiv kutnohorský. Díl prvý: Historický vývoj. V Praze, nákladem české akademie 1918. Stran 124.

Kutná Hora má po Praze jeden z nejvýznačnějších a nejbohatších archivů městských, třebas byl tento svého času za války třicetileté silně poškozen a o své staré součástky ochuzen. Archiv ten spojuje v sobě dnes několik různých celků, které teprve osudem svým pozdějším mechanicky v něm splynuly. Uspořádání jeho ujala se svého času již řada pracovníků, zdá se však, že k úplnému jeho uspořádání vlastně dosud nedošlo nikdy. Nynější jeho pořadatel professor Hejnic uveřejňuje v první části svých studií historický vývoj archivu jmenovaného, z něhož vidíme nejprve, kdo se větší nebo menší měrou na uspořádání jeho zúčastnil a že nedálo se to vždy způsobem nejvhodnějším, jakož i z kterých částí archiv povstal. Hlavní jeho dvě oddělení tvoří archiv městský a horní. K prvnímu patří archiv magistrátní, královského rychtáře, panský archiv lošanský a červenojanovický, jakož i archiv hospodářské správy městské. Horní oddělení pak povstalo sloučením horního a mincovního archivu a archivu pořádku havířského. V přílohách ukázkami objasněn jest způsob starého upravování archivních seznamů a třídění látky.
Kapras.

Říha B., Příspěvek k jazykové otázce u soudů. V Praze, 1918. — Nákladem spolku českých advokátů v král. českém. Stran 20.

Jazyková otázka u státních úřadů vůbec a soudů zvláště byla před zřízením českého státu ve všech našich zemích stále se vracející spornou otázkou. Spornou proto, že v ní vlivem vídeňských vlád a německé byrokracie nevládlo právo, nýbrž naprostá libovůle, jako tomu v starém Rakousku bylo i ve věcech jiných. Říhův příspěvek je poslední příspěvek k rozsáhlé literatuře, která o věci té vznikla, kde jsme se snažili ukázati, že zákon a právo je na naší straně, že nám patří rovnoprávnost v celém českém státě, byť tvořil tento tehdy součástku staré monarchie habsburské. Jde tu o vysvětlení, že Obnovené zřízení nepřestalo platiti ani v XIX. století, že jeho rozvedením jsou kabinetní listy z roku 1848, že tyto řádně byly jako zákon publikovány i praktikovány, že tedy rovnoprávnost ani vlastně nikdy nepřestala, a že nařízení později na její úkor vydaná jsou neplatná, poněvadž ruší zákon. To je v podstatě také obsah rozpravy Říhovy, která původně jsouc sepsána před převratem říjnovým